

مدل ساختاری رابطه بین ویژگی های شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج و رفتار خشونت گرایانه با نقش میانجی ابعاد سرشت - منش و همدلی

لیلی قاسمی: دانشجوی دکتری روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران

احمد گضنفری: دانشیار، گروه روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران (*نویسنده مسئول) Aghazan5@yahoo.com

طبیبه شریفی: دانشیار، گروه روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران

رضا احمدی: استادیار، گروه روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

شخصیتی و عصب روان
شناختی کولیج
رفتار خشونت گرایانه،
سرشت - منش و همدلی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۹
تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۳/۲۰

زمینه و هدف: پژوهش درباره رفتارهای خشونت آمیز در مدارس، با توجه به پیامدهای آن بر عملکرد تحصیلی دانشآموزان، جزو اولویت‌ها و سیاست‌های آموزشی است. قلدری در مدرسه به عنوان پدیده‌ای جهانی شناخته می‌شود و تاثیر جدی بر سلامت دانشآموزان دارد. هدف از مطالعه حاضر ارائه مدل ساختاری رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج و رفتار قلدری با نقش میانجی ابعاد سرشت - منش و همدلی در دانشآموزان مقطع دوم دبیرستان بوده است.

روش کار: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی و از نوع مطالعات کاربردی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشآموزان مقطع دوم دبیرستان استان اصفهان در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بوده است. نمونه آماری به تعداد ۳۰۱ نفر و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. جهت جمع آوری داده‌ها از چهار پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج (۲۰۰۶)، پرسشنامه تجدید نظر شده قلدر / قربانی الویس (۱۹۹۶)، مقیاس همدلی پایه (۲۰۰۶) و پرسشنامه شخصیتی سرشت و منش (۱۹۹۴) استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین آزمون شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج و سرشت - منش و همدلی با رفتار قلدری دانشآموزان رابطه معناداری وجود دارد و اثر مستقیم آزمون شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج و رفتار قلدری معنادار و مثبت، اثر غیرمستقیم همدلی و سرشت - منش بر رفتار قلدری معنادار و منفی است، همچنین شاخص‌های برازنده‌گی مدل حاکی از آن است که مدل ارائه شده از برازش مناسبی برخوردار است.

نتیجه‌گیری: بنابراین مدل یابی پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج با رفتار قلدری با میانجیگری سرشت و منش و همدلی از برازش مطلوبی برخوردار است و ابعاد سرشت - منش و همدلی نقش میانجی را در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج و رفتار قلدری دانشآموزان دارد.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Ghasemi L, Ghazanfari A, Sharifi T, Ahmadi R. The Structural Model of Relationship between Personality and Neuropsychological Coolidge Properties and Bulling Behavior with Mediating Role of Temperament – Character Dimensions and Empathy. Razi J Med Sci. 2023;30(4): 46-61.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 3.0 صورت گرفته است.

Original Article

The Structural Model of Relationship between Personality and Neuropsychological Coolidge Properties and Bullying Behavior with Mediating Role of Temperament – Character Dimensions and Empathy

Leili Ghasemi: PhD Student in psychology, Department of psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran

AHMAD GHAZANFARI: Associate Professor of Psychology, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran (* Corresponding author) aghazan5@yahoo.com

TAYEBE SHARIFI: Associate Professor of Psychology, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran

REZA AHMADI: Assistant Professor of Psychology, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran

Abstract

Background & Aims: Research on violent behaviors in schools, due to its implications on students' educational performance, is among the priorities and instructional policies. Bullying in school is known as a global phenomenon and has a serious impact on students' health. Adolescence is one of the most important and sensitive periods of human life. A personality and neuropsychological questionnaire were designed to assess children and adolescents. Among the variables that can be influenced by psychological and neuropsychological characteristics and consequently in behaviors associated with bullying is empathy. One of the variables related to personality and neuropsychological traits related to bullying is characteristic of temperament – character. The temperament characteristics of children are related to behavioral problems of children. The research questions are presented as follows: 1) How is the presentation of the structural model of the relationship between personality and neuropsychological traits and bullying behavior by mediating role of temperament – character and empathy in the relationship between students? 2) What is the degree of fit of the model?

Methods: The method of the present study in terms of applied purpose and in terms of descriptive correlation has been observed. The statistical population consisted of all secondary school students of Esfahan in year 98-99. Sample 301 individuals were selected stratified random sampling. The instrument for collecting data was four standard questionnaires of personality and neuropsychological Coolidge test, -Revised – Olweus Bully/Victim Questionnaire, -Basic Empathy Scale and temperament – character inventory. The collected data was used for analyzed by structural equation modeling using the partial least squares method (PS).properties personality and neuropsychological Coolidge: it was built by Coolidge in 2002 and has 200 items containing 50 factors and designed to assess children aged 5 - 17.Every skier is based on a 4 - point Likert scale(4).Basic Empathy Scale: The basic empathy scale was constructed by jolliffe and farrington . The scale evaluates the empathy of the juveniles using 20 materials . The scale is based on a 5- point range of Likert - type and consists of two - scale, namely cognitive empathy and emotional empathy. The subscales of cognitive empathy have 9 materials, and the subscales of emotional empathy has 11 materials.Revised – Olweus Bully/Victim Questionnaire: The questionnaire is designed for ages 8 to 16. The questionnaire includes 40 materials and two subscales of the victim and bullying. The sacrifices of the victim and bullying are include four - scale (verbal, physical, communication, and cyber - scale).Temperament – character Inventory: this questionnaire is made by Cloninger and Svrakic which includes 125 materials (for the age of 15 years) which is made as yes / no which is made to measure the characteristics and characteristics of personality, or through heredity (Temperament) or through the environment (character). This scale has four dimensions of Temperament (novelty seeking, harm avoidance, inhibitability ,reward dependence) and three dimensions of character (self-directiveness, cooperativeness and self-transcendence).

Results: The results show that there is a significant relationship between personality and neuropsychological Coolidge and temperament – character and empathy with the bulling behavior of students and the direct effect of personality and neuropsychological Coolidge test and bulling behavior is significant and positive, indirect effect of of temperament – character and empathy on bulling behavior is significant and negative, also the fitness indices of the model indicate that the proposed model is suitable fitting. The average variance extracted for all the dimensions was higher than 0.5, which demonstrates the appropriate internal validity of the measurement model. In addition, the reliability values of all the

Keywords

Personality,
Neuropsychological,
Bulling Behavior,
Temperament –
Character,
Empathy

Received: 08/04/2023

Published: 10/06/2023

dimensions were obtained higher than 0.7, which is acceptable and Cronbach alpha for all the dimensions was higher than 0/7, which is an indication of the internal consistency of the measurement model. to measure the validity of convergent validity and divergent validity were used by the software. According to Fornell and Larcker, the validity criterion of convergent validity is that the mean of the output variance is greater than 0.5. Cronbach's alpha coefficient and composite reliability coefficient were used , which resulted from the overall reliability of the questionnaire with respect to the higher than 0/7 the reliability of the questionnaire is suitable. An important criterion that is characterized by divergent validity is the relation between the structures with respect to other constructs compared to the structure of the structure, so that the acceptable divergent validity of a model implies that a structure in the model has more interaction with its indicators than with other structures. Concealed variables in the model have more interaction with their indicators than with other structures and divergent validity of the model is good other. The structural model section, unlike the measurement models, is not related to the questions (explicit variables) and the only latent variables associated with the relationships between them are investigated. The values related to the three variables of emotional instability and cyber - bullying and novelty seeking and other variables are moderate and other variables are strong. Also, according to the results of fitting the measure of effect size, the effect of the effect shows strong effect. Overall model fit: this criterion is related to the general part of structural equation modeling, meaning that by this criterion, the researcher can control the overall portion fitting after examining the fitting of the size and structural part of the research model generally, Communalities shows the mean values of each construct. Three values of 0/1, 0.25 and 0.36 were introduced as weak, medium, and strong values for the GOF criterion. The GOF value for the research model is equal to 0/551, which indicates strong fit for the research model. The value of the standardized coefficient between bullying behavior and empathy is -0.55 and statistically significant, so the first hypothesis is confirmed. That is, bullying behavior has a negative and significant effect on empathy behavior as a single variable. Also, the value of the standardized coefficient between bullying behavior and personality and neuropsychological coolidge questionnaire was 0.479, and is statistically significant, so the second hypothesis is confirmed. that is, bullying behavior as a unit variable on personality and neuropsychological Coolidge traits has a positive and significant effect. The value of the standardized coefficient between bullying behavior and temperament and character is -0.507 and is statistically significant. Therefore, the third hypothesis is confirmed. That is, bullying behavior has a negative and significant effect on temperament and character traits as a single variable.

Conclusion: The purpose of this study is to present a structural model of the relationship between personality traits and neuropsychological and bullying behavior by mediating role of temperament – character and empathy in secondary school students. in general , the fitness indices of the model showed that the model proposed in this study is a valid model and has a very good fitting .according to the main question of research , how is the structure of the relationship between personality traits and neuropsychological and bullying behavior with role of mediating role of temperament – character and empathy ?the results of the study showed that the behavior of bullying has a direct relationship with students with psychological and neuropsychological characteristics. Also, the results of this study showed that there is an indirect relationship between bullying behavior with students' empathy and temperament – character. Also, the results of path analysis showed that the dimension of temperament – character and empathy plays a mediator role in relation to personality and neuropsychological traits and bullying behavior of students. Given the effective role of empathy and temperament – character characteristics of the in reducing bulling behaviors in students, it is suggested that the design, formulation and implementation of educational programs in the school will move to create a positive atmosphere in the school. one of the limitations of this study is to use a questionnaire as the only data collection tool and considering the low volume of the sample and limiting the study to other students in the secondary school of Isfahan, they are proposed to study the results of this study in other areas, using another research method and with other means of data collection , and its results are compared with the findings of this study.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Ghasemi L, Ghazanfari A, Sharifi T, Ahmadi R. The Structural Model of Relationship between Personality and Neuropsychological Coolidge Properties and Bulling Behavior with Mediating Role of Temperament – Character Dimensions and Empathy. Razi J Med Sci. 2023;30(4): 46-61.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

مقدمه

از جمله متغیرهایی که می‌تواند تحت تاثیر ویژگی‌های شخصیتی و عصب روان شناختی قرار گرفته و به تبع آن در رفتارهای مرتبط با قدری دخیل باشد همدلی است. در مطالعات تجربی مربوط به خشونت‌های نوجوانان، همدلی به عنوان یکی از سازه‌های اصلی محسوب می‌شود، به دلیل آنکه کاهش میزان همدلی مقدمه‌ای برای طیفی از رفتارهای پر خاشگرانه و خلافکارانه است. بنا بر اظهارات ویلیفورد، آرون، بولتون و جنسون (Jenson) (۵) سطوح پایین همدلی و سطوح بالای رفتارهای ضد اجتماعی ویژگی‌های کلیدی هستند که افراد قدر را از دیگران متمایز می‌کنند. الیوت، هانگ و وانگ نشان دارد سطح پایین مهارت های همدلی و سطح بالا رفتارهای بیرونی شده پیش بینی کننده رفتارهای قدری در دانش آموزان ابتدایی و دبیرستان است.

یکی دیگر از متغیرهای مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی و عصب روان شناختی و به تبع آن با رفتارهای مرتبط با قدری مرتبط است ویژگی‌های سر شت و منش است. ویژگی‌های سر شتی مهمترین مولفه‌های مرتبط‌ها مشکلات رفتاری کودکان است. سر شت، به عنوان تفاوت‌های فردی نسبتاً پایدار در واکنش پذیری و تنظیم هیجانی تو صیف می‌شود که با وراثت و تا حد کمی توسط تجارب تعیین می‌شود. واکنش پذیری منفی منعکس‌کننده حساسیت به حرکت‌های آزارنده‌ای است که پاسخ‌های بدنی غیر ارادی و غدد درون ریز را بر می‌انگیزد و طیفی از هیجانات منفی گوناگون شامل خشم را ایجاد می‌کند. اگرچه به نظر می‌رسد خشم و ناکامی به صورت مستقیم با مشکلات بروز سازی همراه باشد اما به صورت غیر مستقیم از طریق سیستم‌های نورو شیمیایی تنظیم کننده خشم با مشکلات درونی سازی نیز همراه هستند (۷). کلونینگ چهار بعد نوجویی (فعال سازی)، آسیب پرهیزی (بازداری)، پاداش وابستگی و پشتکار (تداوم) را برای سرشت معرفی کرد. او سه بعد خود راهبردی، خود فراری و همکاری را نیز برای منش در نظر گرفته است. یافته‌های پژوهشی نشان داده اند که سر شت و منش با نشانه‌های اختلالات شخصیت ضد اجتماعی، مرزی، انفعایی پر خاشگری و اسکیزوپرییدها رابطه‌ی معناداری دارند. افراد دارای نوجویی بالا تمایل دارند رفتارهای

دوره‌های زندگی انسان به شمار می‌رود. نوجوان‌ها در این دوره با چالش‌های مختلفی، مانند ورود به گروه جدید همسالان، سازش یافتن با معیارهای جدید همسالان و مواجه شدن با قدری (Bulling) رو به رو می‌شوند (۱). بنا بر اظهارات فارل (Farrell)، بتنکورت (Bettencourt)، میز، کرامر، سالیوان و کلایور (۲) خشونت در بین دانش آموزان، یکی از مشکلات اصلی در مدارس می‌باشد. در مدارس همواره دانش آموزانی وجود دارند که بنا به دلایل متفاوت، مانند قدرت طلبی، پر خاشگری، نداشتن مهارت در درک احساس‌های دیگران و عدم همدلی، با رفتار نامطلوب خود دانش آموزان ضعیف تر را تحت سلطه خود در می‌آورند و با رفتارهایی، مانند تحقیر کردن، هل دادن، کتک زدن و دعوا کردن، آنها را وادار به پیروی از خواسته‌های خود می‌کنند.

پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج برای ارزیابی کودکان و نوجوانان طراحی شده است. شواهد بسیاری وجود دارد که اگر کودکان و نوجوانان از سالین پایین تر مورد ارزیابی قرار بگیرند و تشخیص زودتر داده شود، به احتمال بیشتر به یک فرد بزرگسال فعال اجتماعی تبدیل خواهند شد. اختلال سلوک، اختلال شخصیت پر خاشگر منفعل، اختلال لجباری و نافرمانی، تغییرات عاطفی، خرد مقیاس بزه کاری – اختلال سلوک، ریسک پذیری، پر خاشگری، بی‌ثباتی سلوک، ریسک پذیری، پر خاشگری، بی‌ثباتی عاطفی و بازداری زدایی به عنوان ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند بر قدری موثر باشد. مطالعات طولی به طور مستمر نشان دادند که اینگونه رفتارهای شناسایی شده کودکی یا نوجوانی سیر مداومی از بدکارکردی اجتماعی، رفتار مشکل‌زا، رفتارهای جنایی، نا سازگاری اجتماعی و ناسازگاری تحصیلی (۳) را پیش‌بینی می‌کند در مطالعه ای کولیج، دن بویر و سگال (۴) نشان دادند که رفتار قدری با اختلالات سلوک، نافرمانی مقابله‌ای، اختلال نقص توجه / بیش تکانشی و افسردگی، همچنین با پر خاشگری منفعل، هیستریک، پارانویید و اختلال شخصیت و با اختلال عصب روان شناختی و نقص عملکرد اجرایی در ارتباط بوده است.

بین دانش آموزان چگونه است؟^۲) درجه تناسب مدل به چه میزان است؟

روش کار

پژوهش از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش توصیفی، از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع دوم دبیرستان استان اصفهان در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بوده است. نمونه آماری به تعداد ۳۰۱ نفر و به شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شده است. در نهایت جهت تجزیه و تحلیل داده ها و تبدیل آن ها به اطلاعات معنی دار و همچنین آزمون سؤال ها و برآزندگی مدل پژوهش از مدل یابی معادلات ساختاری با روش حداقل مربعات جزئی و با کمک نرم افزار PLS استفاده شده است.

ابزار سنجش

پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج Properties Personality and (CPNI) Coolidge: این مقیاس توسط کولیج در سال ۲۰۰۲ ساخته شده است و ۲۰۰ آیتم دارد که حاوی ۵۰ عامل است و برای ارزیابی کودکان ۵-۱۷ ساله طراحی شده است که عبارتند از: شخصیت دوری جو، مرزی، سلوک، وابسته، افسرده، نمایشی، خودشیفته، وسوسی - جبری، پرخاشگر منفعل، اسکیزویید، اسکیزوتایپی، پارانویید، اضطراب فرگیر، افسردگی اساسی، اضطراب جدایی، لجبازی و نافرمانی، هویت جنسیتی، بی اشتہایی عصبی، پرخوری عصبی، کاستی توجه - بیش فعالی، خرده مقیاس بی توجهی، خرده مقیاس تکانشگری، عصب شناختی خفیف، اختلال پس از ضربه مغزی، عملکرد اجرایی، عصب روان شناختی کلی، عصبی جسمانی، یادگیری، حافظه، زبان، عملکرد ادراکی - حرکتی، بی توجهی، بیش فعالی، تکانشگری، بلوغ دیررس، تغییرات عاطفی، زیر قشری، بی ثباتی عاطفی، بازداری زدایی، پرخاشگری، بی تفاوتی، پارانویا، تفکر سایکوتیک، سردی عاطفی، خواب، ریسک پذیری، خرده مقیاس پرخاشگری - اختلال سلوک، خرده مقیاس بزهکاری - اختلال سلوک و آیتم های بحرانی. هر گویه بر مبنای یک مقیاس ^۴

پرخطر انجام دهدن (۸). زیگلر هیل و آبراهام (۹) نشان دادند که افرادی که مستعد شخصیت های ضد اجتماعی هستند در ابعاد منش خود راهبردی، همکاری و خود فراری نمرات پایین تری می گیرند. همچنین نتایج نشان داد این افراد در ابعاد سرشت نوجویی و وابستگی پاداش نیز نمرات بالاتری در یافت می کنند. کیم، چو، کیم، شاین و یو (۱۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که افراد دارای بی اعتمایی مقابله ای و اختلال سلوک سطح بالایی از نوجویی و سطوح پایینی از خودراهبری و همکاری را دارند و بیشتر در معرض خطر مشکلات رفتاری قرار دارند. همچنین نمرات بالاتر در نوجویی و نمرات پایین تر در پاداش وابستگی، پشتکار، خود راهبری و همکاری گزارش شده است. او معتقد است که سیستم های سرشتی مغز برای فعل سازی و تداوم و بازداری رفتار در پا سخنگویی به محرك های جدید فعل می شود (۱۱).

گرایش به رفتارهای قلدري از یک سری عوامل مانند مسایل خانوادگی، اجتماعی و سرشتی ناشی می شود. صفات شخصیتی (سرشت و منش) و همدلی از جمله عواملی هستند که نقش مهمی در زمینه رفتار قلدري بازی می کنند. از دیدگاه روان درمانی فردی، مفهوم اولیه این یافته ها این است که در مان اختلالات شخصیت در کودکان ممکن است بسیار پیچیده باشد. اگر اختلال عملکرد عصب روان شناختی به لحاظ بیولوژیکی و با اختلال شخصیتی در کودکان و نوجوانان ارتباط داشته باشد، سپس روش های سنتی روان درمانی ممکن است مفید باشد (۴). هیچ مطالعه قبلی این سه متغیر سرشت و منش، دو بخش از همدلی (عاطفی و شناختی) و رفتارهای قلدري نوجوانان در ایران را مورد مطالعه قرار نداده است. از پژوهش حاضر انتظار می رود که یافته های تجربی برای کمک به متخصصان در درک رفتارهای قلدري کودکان به منظور ایجاد استراتژی های پیشگیری و مداخله موثر بیشتر فراهم آورد. لذا سؤال های پژوهش به شرح زیر مطرح می گردد: ۱) ارائه مدل ساختاری رابطه بین ویژگی های شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج و رفتار قلدري با نقش میانجی ابعاد سرشت - منش و همدلی در رابطه

این پرسشنامه شامل ۴۰ گویه و دو خرده مقیاس قربانی و قدری است و هر کدام از این دو خرده مقیاس نیز شامل چهار زیر مقیاس می‌باشد. لازم به ذکر است که ۳ ماده اول این پرسشنامه مربوط به اطلاعات دموگرافی است (۱۷). در فرم تجدیدنظر شده، از ۴۰ گویه این پرسشنامه، ۹ مورد مربوط به خرده مقیاس قربانی (ماده‌های ۵ تا ۱۳) و ۱۰ مورد مربوط به خرده مقیاس قدری (ماده‌های ۲۵ تا ۳۴) است (۱۸). خرده مقیاس قربانی و خرده مقیاس قدری خود شامل چهار زیر مقیاس (کلامی، فیزیکی، ارتباطی و سایبری) هستند. جهت بررسی پایایی و هنجاریابی پرسشنامه تجدیدنظر شده قلدر/قربانی الیس، تحقیقی توسط گانکالوز، هلت، پیکسوتو، روذریگز، فلیپتو و گیماراس (۱۹) انجام شد. ضرایب آلفای کرونباخ برای کل خرده مقیاس قلدری ۰/۸۷ و برای کل خرده مقیاس قربانی ۰/۸۵ گزارش شده است. در تحقیق رضاپور، سوری و خداکریم (۲۰) جهت بررسی پایایی پرسشنامه تجدیدنظر شده قلدر/قربانی الیس نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. وی ضرایب آلفای کرونباخ را برای زیر مقیاس‌های قلدری کلامی ۰/۸۸، قلدری ارتباطی ۰/۶۳، قلدری فیزیکی ۰/۶۴ و قلدری سایبری ۰/۶۸ و کل خرده مقیاس قلدری ۰/۸۲ و برای زیر مقیاس‌های قربانی کلامی ۰/۷۸، قربانی ارتباطی ۰/۴۸، قربانی فیزیکی ۰/۵۶، قربانی سایبری ۰/۳۵ و کل خرده مقیاس قربانی ۰/۸۰ گزارش کرده است.

پرسشنامه شخصیتی سرشت و منش (TCI): پرسشنامه *Temperament – Character Inventory* (۲۱) سرشت و منش توسط کلونینجر و شوارکیک (۲۱) ساخته شده و شامل ۱۲۵ گویه (برای مقطع سنی ۱۵ سال به بالا) است که به صورت بلی/خیر پاسخ داده می‌شود که برای سنجش خصلت‌ها و ویژگی شخصیتی ساخته شده است که یا از طریق وراثت (سرشت) یا از طریق محیط (منش) در فرد موجود است. این مقیاس دارای چهار بعد سرشت (نوجویی، اسیب پرهیزی، پاداش وابستگی و پشتکار) و سه بعد منش (خودراهبری، همکاری و خودفراروی) می‌باشد. این پرسشنامه برای بعد سرشت دارای ۶۰ سوال؛ نوجویی (۲۰) سوال،

درجهای نمره گذاری می‌شود (۴). در این پژوهش از ۱۱ عامل آن استفاده شده است. در مطالعه کولیج (۱۲) نشان داده شده است که ضریب آلفای کرونباخ برای اختلالات شخصیت ۰/۶۷، اختلال اسکیزویید ۰/۵۵ و برای اجتنابی ۰/۸۱ و ضریب پایایی ۰/۶۱ به دست آمده است و ضریب پایایی برای اختلال بالینی ۰/۸۴ تا ۰/۸۹، برای مقیاس‌های عصب روان شناختی ۰/۸۹، برای مقیاس‌های بالینی ۰/۶۱ و برای پرخاشگری ۰/۶۱ بدست آمده است. همچنین، قاسمی (۱۳) آلفای کرونباخ برای تمامی متغیرهای مدل بیش از ۰/۷ می‌باشد و نشان از سازگاری درونی مدل اندازه گیری است. همچنین مقدار پایایی ترکیبی به دست آمده ابعاد بالاتر از ۰/۷ و در حد مناسب و قابل قبول می‌باشد.

مقیاس همدلی پایه (BES): مقیاس همدلی پایه توسط جولیف و فارینگتون (۱۴) ساخته شد. مقیاس، همدلی نوجوانان را با استفاده از ۲۰ ماده مورد سنجش قرار می‌دهد. مقیاس مذکور بر اساس یک طیف پنج درجه‌ای از نوع لیکرت ساخته شده است و شامل دو خرده مقیاس، یعنی همدلی شناختی و همدلی عاطفی، می‌باشد. خرده مقیاس همدلی شناختی دارای ۹ ماده می‌باشد و خرده مقیاس همدلی عاطفی دارای ۱۱ ماده می‌باشد. جنگ، شیا و کین (۱۵) ضرایب آلفای کرونباخ را برای خرده مقیاس همدلی شناختی، همدلی عاطفی و کل مقیاس به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۷۳ و ۰/۷۷ محسّس به گردند. همچنین، جهرمی، شهنه‌ی بیلاق و بهروزی و امیدیان (۱۶) ضرایب پایایی نمره کل مقیاس همدلی پایه را، با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳، با روش‌های تنصیف اسپیرمن-براون ۰/۸۱ و با روش تنصیف گاتمن ۰/۸۰ محاسبه کردند.

پرسشنامه تجدیدنظر شده قلدر/قربانی الیس (R-OBVQ Revised – Olweus Bully/Victim): این پرسشنامه برای دانش آموزان سنین ۸ تا ۱۶ سال طراحی شده است و برای تشخیص افراد قلدر، قربانی و قلدر/قربانی یعنی افرادی که هم رفتارهای قلدرمابانه داشته و همچنین مورد آزار و اذیت دیگران نیز قرار گرفته‌اند، به کار برده می‌شود.

جدول ۱- شاخص های پایابی و روایی همگرا مدل بیرونی پژوهش

استخراجی	مرکب	پایابی	آلفا کرونباخ	متغیر
۰/۷۱	۰/۹۶۴	۰/۹۵۹	خرده مقیاس همدلی عاطفی	
۰/۷۳۷	۰/۸۹۳	۰/۸۲۱	زیر مقیاس فیزیکی	
۰/۸۹۸	۰/۹۴۶	۰/۸۸۷	زیر مقیاس کلامی	
۰/۶۷۲	۰/۹۷۶	۰/۹۷۴	BES	
۰/۴۳۷	۰/۹۷۳	۰/۹۷۱	CPNI	
۰/۶۲۸	۰/۹۳۸	۰/۹۲۵	R.OBVR	
۰/۳۷۹	۰/۹۶۹	۰/۹۶۲	TCI	
۰/۴۲۴	۰/۹۱۵	۰/۹	آسیب پرهیزی	
۰/۵۱۱	۰/۹۳۹	۰/۹۲۹	اختلال سلوک	
۰/۴۳	۰/۸۳۹	۰/۷۷۶	اختلال شخصیت پرخاشگر منفعل	
۰/۵۱۱	۰/۸۹۲	۰/۸۶	اختلال لجیازی و نافرمانی	
۰/۶۲۶	۰/۸۳۲	۰/۶۹۵	بازداری زدایی	
۰/۵۲۹	۰/۸۴۷	۰/۷۷۴	بی تفاوتی	
۰/۶۰۲	۰/۸۱۹	۰/۶۷	بی ثباتی عاطفی	
۰/۴۸۵	۰/۸۹۳	۰/۸۵۶	نتیجه های عاطفی	
۰/۵۰۹	۰/۸۹	۰/۸۵۶	خرده مقیاس بزه کاری - اختلال سلوک	
۰/۶۶۸	۰/۹۴۷	۰/۹۳۶	خرده مقیاس همدلی شناختی	
۰/۵۷۸	۰/۸۸۹	۰/۸۴۸	خرده مقیاس پرخاشگری - اختلال سلوک	
۰/۳۸۶	۰/۹۲۸	۰/۹۱۸	خود راهبری	
۰/۴	۰/۸۷۶	۰/۸۴۴	خودفراروی	
۰/۴۹۸	۰/۹۴	۰/۹۳۲	رسک پذیری	
۰/۷۶۸	۰/۸۶۸	۰/۷	زیر مقیاس ارتاطی	
۰/۸۱۵	۰/۸۹۸	۰/۷۷۳	زیر مقیاس سایبری	
۰/۴۶۵	۰/۹۱۲	۰/۸۹۴	نوجوانی	
۰/۴۱۴	۰/۹۱۷	۰/۹۰۳	همکاری	
۰/۴۳۹	۰/۹۰۲	۰/۸۸	پاداش وابستگی	
۰/۵۹۸	۰/۸۵۵	۰/۷۷۱	پرخاشگری	
۰/۴۸۶	۰/۸۲۳	۰/۷۳	پشتکار	

که یک سازه در مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود تا با سازه های دیگر دارد (۲۳)، نتایج بررسی روایی واگرا در جدول بیان شده است.

در جدول ۲، مقدار جذر میانگین واریانس استخراجی متغیرهای مکنون که در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته اند، از مقدار همبستگی میان آنها که در خانه های زیرین و چپ قطر اصلی بیشتر است. از این رو می توان اظهار داشت که متغیرهای مکنون در مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارند تا با سازه های دیگر و روایی واگرای مدل در حد مناسبی است.

آسیب پرهیزی (۲۰) سوال ، پاداش وابستگی (۱۵) سوال و پشتکار (۵) سوال که خرده مقیا سی ندارد و بعد منش ۶۵ سوال، خود راهبری (۲۵) سوال، همکاری (۲۵) سوال و خود فراروی (۱۵) سوال است. در پژوهش ترک و درویزه (۲۲) ضریب آلفای کرونباخ برای ۴ بعد سر شت (نوجویی، آسیب پرهیزی، پاداش وابستگی و پشتکار) به ترتیب برابر با $0/69$ ، $0/68$ و $0/61$ و برای ۳ بعد منش (خود راهبردی، همکاری، و خود فراروی) به ترتیب برابر با $0/63$ ، $0/65$ و $0/68$ محاسبه شده است.

یافته ها

۵۱/۲ درصد نمونه را دختران و $48/8$ درصد را پسران را تشکیل دادند. از این ۳۰ نفر، $۵۲/۵$ درصد را پایه دهم و $47/5$ درصد را پایه یازدهم تشکیل دادند. برای بررسی مدل ساختاری از نرم افزار اس مارت پی ال اس استفاده شده است تا شاخص های برازنده مدل تعیین گردد. به منظور آزمون فرضیه های پژوهش از الگویابی معادلات ساختاری استفاده شده است.

برای سنجش روایی از روایی همگرا و روایی واگرا توسط نرم افزار بهره گرفته شد. طبق نظر فورنل و لارکر (۱۹۸۱)، معیار روایی همگرا بودن این است که میانگین واریانس های خروجی AVE بیشتر از $0/5$ باشد. نتایج بررسی روایی همگرا در جدول ۱ قابل مشاهده می باشد. جهت برآشش پایابی از ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایابی مرکب استفاده شده است که نتیجه بدست آمده از پایابی کلی پرسشنامه با توجه به بیشتر بودن آن از $0/7$ حاکی از منابع بودن پایابی پرسشنامه میباشد. نتایج بررسی آلفای کرونباخ جزئی پرسشنامه و نتایج پایابی ترکیبی در جدول ۱ قابل مشاهده می باشد. به منظور تحلیل داده ها از روش حداقل مربعات جزئی به کمک نرم افزار PLS استفاده شده است.

روایی واگرا: معیار مهمی که با روایی واگرا مشخص می گردد، میزان رابطه ای سازه با شاخص هایی در مقایسه رابطه آن سازه با سایر سازه ها است؛ به گونه ای که روایی واگرای قابل قبول یک مدل حاکی از آن است

جدول ۲ - نتایج روایی و اگرا

متغیر	شماره	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
خرده مقیاس	۱																								
همدلی عاطفی	۲																								
زیر مقیاس	۳																								
فیزیکی	۴																								
زیر مقیاس	۵																								
کلامی	۶																								
آسیب پرهیزی	۷																								
اختلال سلوک	۸																								
اختلال	۹																								
شخصیت	۱۰																								
پرخاشگر	۱۱																								
منفعل	۱۲																								
اختلال لجیازی	۱۳																								
و نافرمانی	۱۴																								
بازداری زدایی	۱۵																								
بی تفاوتی	۱۶																								
بی ثباتی	۱۷																								
عاطفی	۱۸																								
تغییرات عاطفی	۱۹																								
خرده مقیاس	۲۰																								
بزهکاری -	۲۱																								
اختلال سلوک	۲۲																								
خرده مقیاس	۲۳																								
همدلی شناختی	۲۴																								
خرده مقیاس	۲۵																								
پرخاشگری -	۲۶																								
اختلال سلوک	۲۷																								
خودراهبری	۲۸																								

جدول ۲- ادامه

متغیر	شماره	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	
خودفراروی	۱۶	۰/۵۹۸	۰/۵۳۹	۰/۴۹۵	۰/۵۳۹	۰/۵۹۲	۰/۸۹۲	۰/۸۹۵	۰/۵۳۹	۰/۵۹۸	۰/۸۲۵	۰/۳۷۱	۰/۵۹۸	۰/۳۷۱	۰/۳۵۸	۰/۴۷۳	۰/۳۶	۰/۳۸۹	۰/۴۱۱	۰/۳۸۲	۰/۳۷۳	۰/۸۹۲	۰/۴۹۵	۰/۵۳۹	۰/۵۹۸
ریسک پذیری	۱۷	۰/۳۲۵	۰/۵۱۴	۰/۳۷۱	۰/۳۷۱	۰/۸۳۴	۰/۸۳۴	۰/۳۸۹	۰/۳۸۹	۰/۸۱۷	۰/۸۷۳	۰/۸۳۷	۰/۸۳۷	۰/۸۳۷	۰/۸۳۷	۰/۸۳۷	۰/۳۹۶	۰/۳۸۱	۰/۸۶۷	۰/۳۴۷	۰/۸۳	۰/۸۱۲	۰/۸۰۵	۰/۸۱۲	
زیر مقیاس ارتباطی	۱۸	۰/۵۳۷	۰/۸۵۱	۰/۸۶۵	۰/۸۶۵	۰/۴۱۵	۰/۴۱۵	۰/۵۱۲	۰/۵۱۲	۰/۵۰۷	۰/۸۶۵	۰/۴۲۶	۰/۴۲۶	۰/۴۲۶	۰/۴۲۶	۰/۴۲۶	۰/۴۹۱	۰/۶۰۳	۰/۵۰۷	۰/۵۳۹	۰/۶۰۷	۰/۴۶۵	۰/۵۰۸	۰/۷۳۲	
زیر مقیاس سایبری	۱۹	۰/۵۳۱	۰/۸۵۲	۰/۷۷۱	۰/۷۷۱	۰/۴۹۱	۰/۴۹۱	۰/۶۰۳	۰/۶۰۳	۰/۷۶۲	۰/۵۹۷	۰/۵	۰/۴۸۸	۰/۶۲۴	۰/۵۶۲	۰/۵۷۴	۰/۵۵۹	۰/۶۹۱	۰/۵۰۵	۰/۶۵۷	۰/۴۸۸	۰/۶۲۴	۰/۵۶۲	۰/۷۶۲	
نوجویی	۲۰	۰/۵۳۸	۰/۵۵۲	۰/۴۸۵	۰/۴۸۵	۰/۸۱	۰/۸۱	۰/۴۳۹	۰/۴۳۹	۰/۴۳۹	۰/۴۳۹	۰/۴۳۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	
همکاری	۲۱	۰/۵۸۲	۰/۴۹۶	۰/۴۵۳	۰/۴۵۳	۰/۸۲۶	۰/۸۲۶	۰/۴۵۳	۰/۴۵۳	۰/۴۵۳	۰/۴۵۳	۰/۴۵۳	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	
پاداش وابستگی	۲۲	۰/۵۷۷	۰/۴۹۹	۰/۴۴۳	۰/۴۴۳	۰/۸۰۶	۰/۸۰۶	۰/۴۴۳	۰/۴۴۳	۰/۴۴۳	۰/۴۴۳	۰/۴۴۳	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	۰/۴۲۷	
پرخاشگری	۲۳	۰/۳۵۷	۰/۵۶۳	۰/۴۶	۰/۴۶	۰/۸۷۹	۰/۸۷۹	۰/۸۶۶	۰/۸۶۶	۰/۸۸۱	۰/۸۶۷	۰/۸۶۷	۰/۸۰۸	۰/۸۰۸	۰/۸۸۴	۰/۸۶۵	۰/۳۷۳	۰/۴۸	۰/۶۴۱	۰/۴۸۳	۰/۶۴۱	۰/۶۰۲	۰/۸۰۳	۰/۴۳	
پشتکار	۲۴	۰/۶۵۸	۰/۴۸۸	۰/۴۶۵	۰/۴۶۵	۰/۸۱۷	۰/۸۱۷	۰/۴۶۵	۰/۴۶۵	۰/۴۶۵	۰/۴۶۵	۰/۴۶۵	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	۰/۴۲۹	

تو سط این معیار، محقق می‌تواند پس از بزرگی برآش بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل پژوهش، برآش بخش کلی را نیز کنترل کند. این معیار طبق فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$GOF = \sqrt[2]{\text{Communality}} \times R^2$$

$$GOF = \sqrt[2]{\text{Communality}} \times R^2 = \sqrt[2]{0.304} = 0.551$$

به طور کلی Communalities نشان دهنده میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه می‌باشد. سه مقدار ۰/۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای معیار GOF معروف شده است (۲۴). همانطور که جدول فوق نشان می‌دهد مقدار GOF برای مدل پژوهش، برابر

برآش مدل درونی پژوهش: بخش مدل ساختاری برخلاف مدل‌های اندازه‌گیری، به سؤالات (متغیرهای آشکار) مربوط نیست و تنها متغیرهای پنهان همراه با روابط میان آنها بررسی می‌شود (۲۳). نتایج برآش مدل درونی در جدول ۳ ارایه شده است.

با توجه جدول ۳ می‌توان گفت که مقادیر ضریب تعیین مربوط به سه متغیر بی ثباتی عاطفی و قدری سایبری و نوجویی در حد متوسط و سایر متغیرها قوی است. همچنین مطابق با نتایج برآش معیار اندازه اثر، تأثیر قوی را نشان می‌دهد.

برآش مدل کلی (معیار GOF): این معیار مربوط به بخش کلی معادلات ساختاری است، بدین معنی که

جدول ۳- شاخص‌های برآش مدل درونی پژوهش

ضریب تعیین پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج	ضطراب شناختی ناشایگری مغل ازدواجی و اتفاقی								
۰/۹۲	۰/۷۸۶	۰/۷۷۸	۰/۷۷۶	۰/۷۷۴	۰/۷۷۲	۰/۷۷۰	۰/۷۶۸	۰/۷۶۶	۰/۷۶۴
سرشت و منش	قداری								
ضریب تعیین پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج	۰/۷۸۷	۰/۷۸۰	۰/۷۷۹	۰/۷۷۸	۰/۷۷۷	۰/۷۷۶	۰/۷۷۵	۰/۷۷۴	۰/۷۷۳
آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی
ضریب تعیین پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج	۰/۷۷۴	۰/۷۷۳	۰/۷۷۲	۰/۷۷۱	۰/۷۷۰	۰/۷۶۹	۰/۷۶۸	۰/۷۶۷	۰/۷۶۶
آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی	آشیانی

جدول ۴- آزمون فرضیات

نتیجه	اثر کل	اثر مستقیم	آماره	رابطه بین متغیرها
معنی دار	.۰/۵۵-	.۰/۵۵-	۱۰/۵۷۷	بین رفتار قدری با همدلی داشت آموزان رابطه غیر مستقیم وجود دارد.
معنی دار	.۰/۴۷۹	.۰/۴۷۹	۶/۶۸۴	بین رفتار قدری با پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج داشت آموزان رابطه مستقیم وجود دارد.
معنی دار	.۰/۵۰۷-	.۰/۵۰۷-	۱۰/۵۵۹	بین رفتار قدری با سرشت و منش داشت آموزان رابطه غیر مستقیم وجود دارد.

توجه به سؤال اصلی پژوهش که ارائه مدل ساختاری رابطه بین ویژگی های شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج و رفتار قدری با نقش میانجی سرشت - منش و همدلی چگونه است؟ نتایج پژوهش ذشان داد که رفتار قدری با ویژگی های شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج با داشت آموزان رابطه مستقیم دارد. اخیراً قدری در مدرسه توجه والدین و کارکنان مدارس، که نگران امنیت و سلامت روانی داشت آموزان هستند، را به خود جلب کرده است (۲۵). همچنین، در این دوره رفتارهای منفی، مانند پرخاشگری در بسیاری از افراد روی می دهد. متأسفانه مطالعات انجام گرفته در کشور شیوع پرخاشگری را در نوجوانان و جوانان بین ۳۰٪-۵۰٪ تا گزارش کرده اند و گسترش دامنه خشونت و پرخاشگری در جامعه ایران، به ویژه در سال های اخیر یکی از جدی ترین آسیب های اجتماعی به شمار می رود (۲۶). تحقیقات انجام شده نشان می دهند رفتارهای قدری بهزیستی روانی و کارکرد اجتماعی قدرها را در دوران نوجوانی و بزرگسالی در معرض خطر قرار می دهد. قدری ممکن است آغاز اختلال سلوک، اختلال شخصیت ضد اجتماعی و رفتارهای خشن در نوجوانان و بزرگسالان باشد. یافته دیگر پژوهش رابطه منفی و معنادار همدلی با رفتارهای مرتبط با قدری بود که به طور مستقیم و غیرمستقیم همسو با پژوهش کوچیج، دن و بویر (۱۲) است. بنابر اظهارات کیم، کاتالانو، هاگرتی و آبوت (۲۷) مشارکت در رفتارهای قدری با افزایش هماییندی یک یا بیش از یک اختلال روانی همراه است که از میان آنها می توان به اضطراب، افسردگی و موارد دیگر اشاره کرد. از جمله عواقب قدری می توان به حمل سلاح، ویرانگری، مشارکت در فعالیت های ضد اجتماعی و بزهکارانه و درگیری با پلیس اشاره کرد، علاوه بر این

با ۵۵٪ می باشد که نشان دهنده برازش قوی برای مدل پژوهش است.

در جدول ۴ نتایج برسی فرضیه ها ارائه شده است. جدول ۴ نتایج حاصل از آزمون فرضیات را متناظر با فرضیه های تحقیق به تصویر کشیده شده است. مقدار ضریب استاندارد شده میان رفتار قدری و همدلی با توجه به جدول ۴، ۰/۵۵- است و به لحاظ آماری معنادار است لذا، فرضیه اول تایید می شود. یعنی، رفتار قدری به صورت یک متغیر واحد بر رفتار قدری تاثیر منفی و معنادار دارد. همچنین مقدار ضریب استاندارد شده میان رفتار قدری و پرسشنامه شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج ۰/۴۷۹ است و به لحاظ آماری معنادار است لذا، فرضیه دوم نیز تایید می شود. یعنی، رفتار قدری به صورت یک متغیر واحد بر ویژگی های شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج تاثیر مشبت و معنادار دارد. مقدار ضریب استاندارد شده میان رفتار قدری و سرشت و منش ۰/۵۰۷- است و به لحاظ آماری معنادار است لذا، فرضیه سوم تایید می شود. یعنی، رفتار قدری به صورت یک متغیر واحد بر ویژگی های سرشت و منش تاثیر منفی و معنادار دارد.

بحث

هدف از پژوهش حاضر ارائه مدل ساختاری رابطه بین ویژگی های شخصیتی و عصب روان شناختی کوچیج و رفتار قدری با نقش میانجی ابعاد سرشت - منش و همدلی در داشت آموزان مقطع دوم دبیرسستان بوده است. به طور کلی مقادیر شاخص های برازنگی مدل نشان دادند که مدل پیشنهادی در این پژوهش، مدلی روا می باشد و از برازش بسیار مناسبی برخوردار است. با

روان پزشکی دارد از جمله: اضطراب، اختلالات خلقی، و سواس. منظور از عوامل سر شتی، نگرش گستردگی فرد در برابر محیط است که زیرپایه های زیستی دارند. در مقابل، منش به خودپنداره ها و تفاوت های فردی در اهداف، ارزش ها و انتخاب های فرد در زندگی اشاره دارد که در طول زندگی رشد می نماید. مطالعات نشان داده اند که افراد با آسیب پرهیزی پایین پرانرژی و با دل و جرات هستند و سرزنش و توهین آن ها را از انجام کاری باز نمی دارد (۲۱). او همچنین نشان داد که بعضی از ابعاد سر شت و منش با اختلالات شخصیت مانند ضداجتماعی و مرزی ارتباط داشتند. او نشان داد افرادی که دارای اختلال شخصیت ضداجتماعی هستند نوجویی بالا، آسیب پرهیزی پایین و پاداش وابستگی پایین از خود نشان دادند. هیرامورا، اوجی، شیکای، چن، ماتسوکا و کیتامورا (۳۳) نشان دادند که کودکانی که مشکل بروني سازی دارند نوجویی بالاتری از خود نشان می دهند. همچنین در پژوهش خود نتیجه گیری کردن نوجویی بالا با مشکلات سلوک و نافرمانی مقابله ای همراه است. با توجه به اینکه نوجویی فراخوانی رفتار در پاسخ به محرك های جدید است و نمره بالای آن با ویژگی هایی چون تصمیم گیری تکانشی، ولخرجی، حواسپرتی و اجتناب از یکنواختی است، می توان به خوبی این یافته ها را تبیین کرد. نتایج این تحقیق با تحقیقات سویک و همکاران (۳۴) که نشان دادند افراد مبتلا به اختلال سلوک دارای نوجویی بالا و آسیب پرهیزی پاداش وابستگی و همکاری پایین هستند. مطالعات سنودن و گری (۳۵) مبنی بر رابطه مثبت بینی نوجویی و سایکوپاتی در نوجوانان دارای اختلال سلوک همخوان است.

همچنین نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان داد که ابعاد سر شت - منش و همدلی نقش میانجی را در رابطه با ویژگی های شخصیتی و عصب روان شناختی کولیج و رفتار قلدری دانش آموزان دارد. تحقیقات طولی همچنین نشان داد که قلدری در دوران کودکی، احتمالاً پیامدهای بلندمدتی مثل نمایش پرخاشگری و رفتارهای ضداجتماعی در بزرگسالی دارند. درک متغیرهایی که مرتبط با قلدری است مهم است تا برنامه های پیشگیری

کسانی که قلدری می کند سازگاری کمتری در مدرسه دارد و بیشتر احتمال دارد که م شکلات رفتاری داشته باشند.

یافته های پژوهش حاضر نشان داد که بین رفتار قلدری با همدلی دانش آموزان رابطه غیرمستقیم دارد. مفهوم همدلی در حوزه های مختلف روانشناسی و ارتباط بین فردی اهمیت زیادی دارد. همدلی توانایی فهمیدن و درک کردن دیدگاه ها، تجارب و احساس های دیگران است (۲۸). افرادی که دارای رفتارهای اجتماعی نامناسب، مانند رفتارهای تخریب گرانه و قلدر مآبانه هستند، از دریافت درست حالات ذهنی شریک محاوره ای خود عاجزند و یا دریافت آنها با نوعی سوگیری و ناتوانی همراه است (۲۹). در همین اواخر، میتسوپولو و جیووازولیاس (۳۰) نشان دادند که همدلی شناختی و عاطفی با قلدری رابطه منفی دارند و قلدری با سطوح پایین تر سازگاری و با وجودان بودن رابطه معنی دار دارد. یافته دیگر پژوهش رابطه منفی و معنادار همدلی با رفتارهای مرتبط با قلدری بود که به طور مستقیم و غیرمستقیم همسو با پژوهش الیوت و همکاران، جولیف و فارینگتون (۳۱)، دلری و همکاران (۶)، میتسوپولو و جیووازولیاس (۳۰) و سکول و فارینگتون است. در تبیین این بخش از یافته ها می توان گفت که بسیاری از قلدرها رفتارهای قلدری خود را بدون اینکه احساس بدی داشته باشند یا تاثیر هیجانی رفتار خود بر قربانیان را تجربه کند انجام می دهند. این امر حاکی از آن است که توانایی قلدرها برای درک تجریبه عاطفی دیگران معیوب است و درک نمی کند که رفتارشان مشکلات و ناراحتی هایی را برای دیگران به وجود می آورد (۱۸). در همین راستا مدل پردازش اطلاعات اجتماعی قلدری را به عنوان از سوگیری پردازش اطلاعات می داند و معتقد است افراد قلدر نشانه های اجتماعی را به صورت بدخواهانه تعبیر می کنند. (۳۲).

یافته های پژوهش حاضر نشان داد که بین رفتار قلدری با ابعاد سر شت - منش دانش آموزان رابطه غیرمستقیم دارد. ابعاد سر شت و منش مطرح شده در نظریه کلونینجر، کاربردهای عمده ای در متمایز ساختن نیمrix شخصیت افراد سالم از افراد مبتلا به اختلالات

تحصیلی بایستی جانب احتیاط را رعایت نمود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی مشابه این پژوهش در مناطق دیگر، مقاطع تحصیلی گوناگون و با استفاده از روش تحقیق دیگری و به کمک سایر ابزار‌های جمع آوری داده‌ها، اجرا گردد و نتایج آن با یافته‌های این پژوهش مقایسه شود.

قلدری به عنوان یک خشونت سطح پایین مورد توجه روانشناسان مدرسه قرار گرفته است که می‌توان آن را به عنوان برجسته ترین نوع خشونت در مدارس دانست. بنا بر گفته، سنّر و اوزان، نه تنها فراوانی شکل‌های مختلف خشونت در مدرسه، بلکه تأثیرات آن نیز هشداردهنده است، زیرا نشان داده شده که پرخاشگری در مدرسه هم بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان و هم بر کل زندگی آنها اثر گذاشته و ممکن است آسیب‌های غیرقابل جبرانی ایجاد کند. اختلال سلوک، اختلال شخصیت پرخاشگر منفعل، اختلال لجباری و نافرمانی، تغییرات عاطفی، خرد مقیاس بزهکاری – اختلال سلوک، خرد مقیاس پرخاشگری – اختلال سلوک، ریسک پذیری، پرخاشگری، بی تفاوتی، بی ثباتی عاطفی و بازداری زدایی بر حوزه‌های عملکرد فکری از قبیل فرایندهای خودکنترلی، رفتاری، شناختی، عاطفی، بین فردی و زیستی تاثیر می‌گذارند و خود را در چند حوزه نشان می‌دهند که شامل آسیب رسانی متوسط یا بی‌شتر به عملکرد شخصیتی آسیب زا (شامل عاطفه منفی، گسستگی، خصومت، عدم بازداری و سایکوتیسم) می‌شود. در مطالعه‌ای (۴۰) نشان داده شده است که رفتار قدری با اختلالات سلوک، نافرمانی مقابله‌ای، اختلال نقص توجه / بیش تکانشی و افسردگی، همچنین با پرخاشگری منفعل، هیستریک، پارانوید و اختلال شخصیت و با اختلال عصب روان شناختی و نقص عملکرد اجرایی در ارتباط بوده است. نداشتن احساس همدلی با شرایط ناراحت کننده دیگران خود عاملی قدرتمند در جهت لذت بردن از قدری و آزاررسانی به دیگران است. در پژوهشی، رابطه همدلی با قدری سنتی و سایری در نوجوانان یونانی و اسپانیایی (۶) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد، همدلی شناختی و عاطفی رابطه منفی و معنی دار با قدری

و مداخله موثر در قدری را طراحی کنند (۳۶). از این رو، شناسایی افرادی که رفتارهای قدرمآبانه دارند نه تنها برای به حداقل رساندن تأثیرات پایای این رفتارها بسیار مهم است، بلکه برای شنا سایی اولین نشانه‌های مشکلات دیگر در دوره بزرگسالی نیز حائز اهمیت می‌باشد (۳۷). با توجه به این که قدری در مدرسه یک تهدید جدی برای سلامت روانی دانش آموزان و تمامی کسانی که به نوعی در این موضوع درگیرند، می‌باشد. بنابراین، انجام پژوهش‌های مؤثر و جدی برای پیشگیری از آن بر اساس اطلاعات کسب شده در مورد میزان شیوع قدری و انواع آن بسیار ضروری است (۳۸). بنا بر اظهارات لوو، اسمیت، براون، فرناندز، هنسون و هاگرتی (۳۹) با درنظر گرفتن این نتایج، محققین و مسئولین به طراحی و اجرای برنامه‌های پیشگیرانه پرداخته اند که به جوانان و نوجوانان کمک می‌کنند تا قابلیت همدلی بالایی داشته باشند، به نحوی که احتمال مشارکت آنها در رفتارهای ضداجتماعی کاهش یابد. صفات سرشته می‌توانند نقش اساسی در تعیین آسیب پذیری به اختلال‌های رفتاری ایفاء کنند، چه از جهت مستعد کردن افراد برای اختلال و چه از جهت حمایت آن‌ها در ایجاد و پیشروی اختلال. به عبارت دیگر سرشت می‌تواند مستقیماً آسیب پذیری به اختلالات را تحت تاثیر قرار دهد و یا می‌تواند واکنش پذیری به حرکت‌های محیطی فراخوان پاسخ‌های خاص که ممکن است بی‌شتر یا کمتر سازشی با شند را تعديل کند. مطابق با نظر مورا و همکاران (۳۸) قدری ممکن است آغاز اختلال شخصیت ضد اجتماعی و یا سایر رفتارهای خشن در نوجوانان و بزرگسالان باشد. با توجه به نقش موثر همدلی و ویژگی‌های سرشت و منشی در کاهش رفتارهای قدرمآبانه در دانش آموزان پیشنهاد می‌شود که طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی در مدرسه در این راستا حرکت کند تا جو مثبتی در مدرسه ایجاد شود. یکی از محدودیت‌های این پژوهش استفاده از پرسشنامه به عنوان تنها ابزار گردآوری داده‌ها بوده و با توجه به حجم پایین نمونه و محدود شدن پژوهش به دانش آموزان مقطع دوم دبیرستان استان اصفهان، لذا در تعیین نتایج آن به سایر دانش آموزان مقاطع

رضایت آگاهانه شرکت کنندگان، اختیار خروج از پژوهش، محرومانه بودن پرسشنامه‌ها و امکان استفاده از نام‌های مستعار برای شرکت کنندگان رعایت شده است. پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی از جمله اینکه این پژوهش تنها بر روی دانش آموزان استان اصفهان صورت گرفته است و در پژوهش حاصل ضر از نمونه‌های بالینی استفاده نگردیده است. انجام پژوهش‌های مشابه در سطحی گسترده‌تر با توجه به گسترش نمونه های دانش آموزی در شهرهای مختلف، به کارگیری پرسشنامه CPNI در موقعیت‌های بالینی به منظور بررسی میزان حساسیت این پرسشنامه به تغییرات درمانی و استفاده از پژوهش‌های طولی به منظور بررسی حساسیت ابزار نسبت به تغییرات در طول زمان پیشنهاد می‌گردد.

References

- Shin H, Ryan AM. How do young adolescents cope with social problems? An examination of social goals, coping with friends, and social adjustment. *J Early Adolesc*. 2012; 32(6):851-875.
- Farrell A et al. Patterns of adolescents' beliefs about fighting and their relation to behavior and risk factors for aggression. *J Abnorm Child Psychol*. 2012; P.40: 787-802.
- Kazdin AE. Psychosocial treatments for conduct disorder in children and adolescents. In P. E. Nathan & J. M. Gorman (Eds.), *A guide to treatments that work* Oxford University Press.p. 828-815.
- Coolidge FL, DenBoer JW, Segal DL. Personality and neuropsychological correlates of bullying behavior. *Pers Individ Differ*. 2004;36:1559-1569.
- Williford A, Aaron J, Boulton AJ, Jenson JM. Transitions between subclasses of bullying and victimization when entering middle school. *Aggress Behav*. 2014; 40:24-41.
- Del Rey R et al. Does empathy predict (cyber) bullying perpetration, and how do age, gender and nationality affect this relationship? *Learn Indiv Diff*. 2016; 45:275-281.
- Muhtadie L, Zhou Q, Eisenberg N, Wang Y. Predicting internalizing problems in Chinese children: The unique and interactive effects of parenting and child temperament. *Dev Psychopathol*. 2013; 25(3):653-667.
- Jorden ME. Personality traits: theory, testing and influences. Nova science publishers. inc. New York; 2011.
- Zeigler-Hill V, Abraham J. Borderline personality features: instability of self-esteem and affect. *J Soc*

سنی و سایبری دارند. این محققان معتقدند، همدلی در کاهش قدری چهره به چهره و سایبری تأثیر مهم دارد. ابعاد سرشت و منش مطرح شده در نظریه کلونینجر، کاربردهای عمده‌ای در متمايز ساختن نیمرخ شخصیت افراد سالم از افراد مبتلا به اختلالات روان پزشکی دارد از جمله: اضطراب، اختلالات خلقی، وسوس. درک متغیرهایی که مرتبط با قدری است مهم است تا برنامه‌های پیشگیری و مداخله موثر در قدری را طراحی کنند. علت همبودی هنوز به طور کامل درک نشده است، بینش به علت همبودی در جهت بهبود تشخیص افتراقی و انتخاب مداخله ویژه برای هر کودک مهم است. در بررسی علل همبودی به صفات آسیب پذیری (Endophenotypes) اشاره کردند که خطر ابتلا به اختلال را تشدید می‌کند، این صفات زیربنای علت شناسی و عوامل ژنتیکی یک اختلال را تشکیل می‌دهند، این صفات نشانگرهای عصب روان‌شناختی یک اختلال می‌تواند باشد؛ بنابراین کارکرد عصب روان‌شناختی به دلیل اجرای نقش رابط بین عوامل سبب شنا سی و نشانگان قابل مشاهده اختلال‌ها، در متن همبودی مهم است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بین رفتار قدری با همدلی دانش آموزان رابطه غیرمستقیم و بین رفتار قدری با ابعاد سرشت - منش دانش آموزان رابطه غیرمستقیم دارد. همچنین نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان داد که ابعاد سرشت - منش و همدلی نقش میانجی را در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی و عصب روان‌شناختی کولیج و رفتار قدری دانش آموزان دارد.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از مساعدت معلمان محترم مدارس و از همکاری کلیه والدین شرکت کننده در این پژوهش تقدیر و تشکر می‌نماییم.

ملاحظات اخلاقی: این پژوهش تو سط کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی شهرکرد مورد پذیرش و تایید قرار گرفته است و تمامی اصول اخلاقی مرتبط از جمله

- Clin Psychol. 2006;25(6):668-682.
10. Kim HW, et al. Does oppositional defiant disorder have temperament and psychopathological profiles independent of attention deficit/hyperactivity disorder? *Compr Psychiatry*. 2010;51(8):412-418.
 11. Basharpoor s. Personality Traits (Theory and Testing). 1nd ed. Tehran. Salavan; 1394. (Persian)
 12. Coolidge L,F. The Coolidge personality and neuropsychological inventory for children(CPNI). *Behav Modif*. 2002;26:550-566.
 13. Ghasemi L, Ghazanfari A, Sharifi T, Ahmadi R. Checking psychometric properties personality and neuropsychological Coolidge test Iranian children and adolescents and modeling of bulling behavior with mediating temperament and character and empath. Islamic azad university of shahrekord. PhD theses; 1400. (Persian)
 14. Jolliffe D, & Farrington, D. P. Examining the relationship between low empathy and bullying. *Aggress Behav*. 2006;32(6):540-550.
 15. Geng Y, Xia D, Qin B. The Basic Empathy Scale: A Chinese validation of a measure of empathy in adolescents. *Child Psychiatry Hum Dev*. 2012;43:499-510.
 16. Jahromi F, Shahani yeylagh M, Behrouzi N, Omidian M. The prevalence of bullying and the effects of the prevention program training on adjustment, empathy and bullying of middle school female students, in Ahvaz. Shahid Chamran University of Ahvaz. PhD theses; 1395. (Persian)
 17. Tsiantis AC, et al. The effects of a clinical prevention program on bullying, victimization and attitudes toward school of elementary school students. *J Emot Behav Disord*. 2013; 38(4):243-257.
 18. Losey RA. An evaluation of the Olweus Bullying Prevention Program's effectiveness in a high school setting. Doctoral Dissertation, University of Cincinnati; 2009.
 19. Gonçalves F, et al. Construct validity and reliability of Olweus Bully/Victim Questionnaire – Brazilian version. *Psychology: Research and Review*. 2016; 29(27):1-8.
 20. Rezapour M, Souri H, Khodakarim S. Testing psychometric properties of the peroeration of bulling and victimization scales with olweus bulling questionnaire in middle schools. *J Int J Inj. Control Saf Promot*. 1392;1(4):212-221. (Persian)
 21. Cloninger CR, Svarkic DM. Differentiating normal ad deviant personality by the seven factor personality model in S. Strack and M. Lorr (Eds), *Differentiating Normal and Abnormal Personality*. New York: Springer Publishing Co;1994.
 22. Tork F, Darvize Z. Predicting the Externalizing and Internalizing behavioral disorders in Adolescents on the basis of the Mother's personality Dimensions and parental bonding's interaction with the children's temperament and character patterns. Alzahra University. PhD theses; 1395. (Persian)
 23. Davari A, Rezazade A. Structural equation modeling with PLS. Tehran. Jahad daneshgahi; 1392. (Persian)
 24. Sadr J, Ansari R. The impact of open innovation and technological innovations on innovation performance in order to gain competitive advantage in the firm - based knowledge companies. *J Improv Manag*. 1394;9(1):95-114. (Persian)
 25. Hong J. S & Espelage D. L. A review of research on bullying and peer victimization in school: An ecological system analysis. *Aggress. Violent Behav*. 2012; 17(4):311-322.
 26. Zinatemotlagh F, et al. The prevalence and factors associated with aggression among adolescences of yasuh. *Health System Res*. 1392;9(3):312-319. (Persian)
 27. Kim MJ, Catalano RF, Haggerty KP, Abbott RD. "Bullying at elementary school and problem behavior in young adulthhood: A study of bullying, violence, and substance use from age 11 to age 21". *Crim Behav Ment Health*. 2011; 21(2):136-144.
 28. Moneymaker-Lamson KJ. Teacher efficacy, preparedness and empathy in working with refugee students. Doctoral Dissertation, Boise State University; 2013.
 29. Mohamadi Z, Amiri SH. Comparing the affective perspective taking and the empathy level of bully students and the victims of bulling. *Q J Child Mental Health*. 1395;3(1):19-27. (Persian)
 30. Misopoulou E & Giovazolias T. The relationship between perceived parental bonding and bullying: The mediating role of empathy. *Eur J Couns Psychol*. 2013; 2:1-16.
 31. Jolliffe D, Farrington DP. "Is low empathy related to bullying after controlling for individual and social background variables?". *J Adolesc*. 2011;34:5971.
 32. Pugliese GV. Social-emotional processing and bullying behavior. In partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of the Philosophy, University of Calgary, Canada; 2014.
 33. Hiramura H, et al.understanding externalizing behavior from children's personality and parenting characteristic. *J Psychiatry Res*. 2010;28(3):142-147.
 34. Sevecke K, Lehmkuhl G, Krischer MK. Psychopathy, temperament and antisocial behaviouringirls. *Zeitschriftfür Kinder-und Jugend Psychiatrieund Psychotherapie*. 2010; 38:91–101.
 35. Snowden RJ, Gray NS. Temperament and character as a function of psychopathy: relationships between the psychopathy checklist revisedand the temperament and character inventory in a sample of personality disorder edseriousorrepeat offenders. *J Forens Psychiatry Psychol*. 2010;21:815–833.
 36. Sourader A, Helsteia L, Helenius H & Piha J. Persistence of bulling from childhood to adolescence—a longitudinal 8- year follow – up study. *Child Abuse Negl*. 2000;24(7) :873-881.

37. Shakoor S. An investigation into cognitive mechanisms as a developmental pathway for children's involvement in bullying and adjustment problems. Doctoral Dissertation, King's College London; 2012. (Persian)

38. Moura DR, Cruz AC, Quevedo LA. Prevalence and characteristics of school age bullying victims. *J Pediatria (Versão em Português)*. 2011; 87(1):19-23.

39. Low SM, et al. Design and analysis of a randomized controlled trial of Steps to Respect: A school-based bullying prevention program. In D. L. Espelage & S. M. Swearer (Eds.), *Bullying in North American Schools* New York, NY: Routledge. 2011; 2nd ed: 278- 90.

40. Coolidge FL, Thede LL, Stewart SE, Segal DL. The Coolidge personality and neuropsychological inventory for children (CPNI): preliminary psychometric characteristics. *Behav Modif*. 2002;26:550-566.